

سخن نخست

آنچه از شواهد، آمارها و اطلاعات موجود برمی آید، نشان می دهد که در طول دهه های اخیر، گام های مهم، مؤثر و موفقی در جهت کاهش فقر و افزایش رفاه خانوارهای ایرانی برداشته شده است. شاخص های مختلف رفاهی مانند سطح سواد، امید به زندگی، کاهش مرگ و میر نوزادان و مادران، طول عمر زنان و... همگی با رشد قابل ملاحظه ای همراه بوده اند و تردیدی نیست که این رشد، نقش مهمی در افزایش سطح رفاه خانوارها داشته است. با این حال، آنجا که سخن از فقر درآمدی به میان می آید، راه زیادی تا رسیدن به نقطه مطلوب وجود دارد و با توجه به عوامل مختلف از جمله شرایط اقتصاد کلان، تولید داخلی، بیکاری و تورم و نیز برخی ناکارآمدی های ساختاری در حوزه رفاه، مسیر طی شده نیازمند بازنگری به نظر می رسد.

از جمله عوامل مؤثر بر عدم کارآمدی کافی نظام رفاه اجتماعی در دهه های گذشته، عدم دسترسی به هنگام و کافی به اطلاعات خانوارهای محروم و فقیر بوده است. به عبارت دیگر، برای سال های زیادی اطلاع دقیقی از تعداد فقرا در کشور، میزان درآمد و دارایی های آنان، وضعیت اشتغال و برخورداری یا عدم برخورداری آن ها از بیمه اجتماعی و سلامت و اطلاعات جمعیت شناختی آنان مانند جنسیت سرپرست خانوار، سن اعضا و سرپرست و یا بعد خانوارها وجود نداشت. ضعف در پایگاه های اطلاعاتی در دهه های گذشته سبب شده است که سیاست های کاهش فقر به صورت غیرهدفمند اجرا شوند، از یک سو برخی از خانوارهایی مورد حمایت قرار گیرند که واقعاً نیازمند نیستند و از سوی دیگر، بسیاری از خانوارهای نیازمند به دلیل عدم شناسایی در فهرست دریافت کنندگان حمایت قرار نگیرند. این امر علاوه بر اینکه موجب بی اثر شدن سیاست های کاهش فقر و حمایت اجتماعی می شود، پیامدهایی چون هدررفت بودجه، افزایش نقدینگی و افزایش تورم را در پی دارد که در یک چرخه مجدد به فقیرتر شدن فقرا منجر می گردد.

در سال های اخیر معاونت رفاه اجتماعی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی به منظور رفع این نقیصه اساسی «پایگاه اطلاعات رفاه ایرانیان» را ایجاد کرده و با همکاری دستگاه ها و نهادهای مرتبط توسعه داده است. این موضوع را می توان یک دستاورد مهم در راستای اجرای بهینه و هدفمند سیاست های کاهش فقر تلقی کرد. این پایگاه، اطلاعات بیش از ۲۴ میلیون خانوار یارانه بگیر در کشور را در خود ذخیره کرده است و با توجه به اینکه این اطلاعات براساس کد ملی و داده های ثبتی افراد سازماندهی شده است، از دقت بالایی برخوردار بوده و مبنای مهمی برای تصمیم گیری در حوزه رفاه و تأمین اجتماعی محسوب می شود. علاوه بر این، در کنار استفاده از این پایگاه برای شناسایی افراد یا خانوارهای هدف که به طور معمول در سیاست های حمایتی مورد نیاز است، تکیه به اطلاعات کلان مستخرج از آن در سطح شهرستان، استان و کشور نیز می تواند برای تصمیم گیری های مربوط مناسب باشد.

اطلسی که پیش رو دارید با این دیدگاه تدوین شده است که با استفاده از تجمیع اطلاعات در

سطح شهرستان ها و استان های کشور تصویری از وضعیت استان ها و شهرستان ها و مقایسه آن ها با سایر مناطق ارائه نماید تا عصای دست برنامه ریزان و تصمیم گیران سطوح مختلف ملی، استانی و شهرستانی باشد. اطلاعات ارائه شده در این اطلس از چند ویژگی برخوردار است که آن را از اطلاعات مرسوم حاصل از اجرای طرح های آماری اعم از سرشماری و نمونه گیری متمایز می نماید. اول آنکه همه اطلاعات ارائه شده در این اطلس ثبتی است و از این نظر خطاهای مرسوم طرح های آماری را ندارد. دوم آنکه در صورت همکاری دستگاه های مربوط، اطلاعات آن به طور مرتب و به موقع قابل بروزرسانی است. این موضوع را هم باید به عنوان مزیت دیگری از ثبتی بودن اطلاعات پایگاه اطلاعات رفاه ایرانیان در نظر گرفت. سوم آنکه اطلاعات اطلس در ریزترین سطوح جغرافیایی قابل ارائه است. در حال حاضر این اطلس اطلاعات را در سطح شهرستان ارائه می نماید و تلاش دارد ضعف موجود در دسترسی به داده های شهرستانی که همواره یکی از دغدغه های برنامه ریزان منطقه ای بوده است را پوشش دهد. با این حال، در صورت نیاز، ارائه اطلاعات در سطوح جغرافیایی خردتر نیز امکان پذیر خواهد بود.

در پایان ذکر این نکته حائز اهمیت است که وجود یک پایگاه اطلاعاتی برای شناسایی وضعیت رفاه و فقر خانوارهای کشور، یک امر ضروری است اما به تنهایی کافی نیست و تنها می توان آن را به مثابه ابزاری مفید و ضروری برای بهبود سیاست گذاری اجتماعی در کشور در نظر گرفت. آنچه تفاوت های واقعی در حوزه سیاست گذاری رفاه اجتماعی را رقم می زند، استفاده هوشمندانه از این ابزار و تلاش و کوشش بی وقفه برای کاهش فقر و نابرابری در کشور و رقم خوردن آینده ای روشن تر برای فرزندان این مرز و بوم است.

محمد شریعتمداری

وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی